

Wyrok z dnia 30 czerwca 1999 r.

II UKN 19/99

Wstrzymanie wypłaty świadczenia (art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) nie następuje z mocy prawa, lecz wymaga wydania decyzji przez organ rentowy.

Przewodniczący: SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 1999 r. sprawy z wniosku Włodzimierza T. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Biuru Rent Zagranicznych w W. o wypłatę renty inwalidzkiej wypadkowej, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 października 1998 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok, poprzedzający go wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 29 listopada 1996 r. [...] oraz decyzję organu rentowego z dnia 7 grudnia 1994 r. [...] i przywrócił wnioskodawcy wypłatę renty inwalidzkiej od dnia 1 października 1989 r.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 29 listopada 1996 r. [...] Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił odwołanie wnioskodawcy Włodzimierza T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Biura Rent Zagranicznych z dnia 7 grudnia 1994 r., podejmującej wypłatę renty inwalidzkiej z tytułu wypadku przy pracy za okres trzech miesięcy wstecz od daty złożenia wniosku, to jest od lipca 1992 r., po ustaleniu następującego stanu faktycznego: Wnioskodawca od 28 października 1964 r. pobierał rentę inwalidzką wypadkową. W dniu 3 lipca 1981 r. wyjechał do Grecji, o czym organ rentowy powziął wiadomość z informacji Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych. W oparciu o powyższe, ZUS wezwał Powszechną Kasę Oszczędno-

ści do zwrotu renty wnioskodawcy tam przekazywanej za okres od 1 sierpnia 1982 r. do 31 lipca 1985 r. w kwocie 412.871 zł. W dniu 21 października 1992 r. wnioskodawca wystąpił o przywrócenie renty inwalidzkiej, a po podjęciu jej wypłaty za okres trzech miesięcy wstecz od daty wniosku, zażądał jej wypłaty od daty wstrzymania. W ocenie Sądu Wojewódzkiego, brak podstaw do takiego żądania, bowiem wypłata renty została wstrzymana z dniem 1 sierpnia 1989 r. w związku z wyjazdem wnioskodawcy za granicę, a skoro wniosek o podjęcie wypłaty został złożony w dniu 21 października 1992 r., to zgodnie z art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267) wnioskodawca mógł otrzymać należność tylko za trzy miesiące wstecz od daty złożenia wniosku.

Stanowisko to podzielił Sąd Apelacyjny w Warszawie i wyrokiem z dnia 13 października 1998 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy. W ocenie Sądu, niewydanie przez organ rentowy formalnej decyzji wstrzymującej wypłatę renty inwalidzkiej „nie rodziło po jego stronie błędu”, skoro wnioskodawca, opuszczając kraj, nie podał nowego adresu, a „brak wypłaty renty na konto był dla niego informacją o jej wstrzymaniu”.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją wnioskodawca i zarzucając naruszenie prawa materialnego – art. 102 ust. 4 pkt 5 i art. 103 ust. 2 ustawy o z.e.p. w związku z art. 25 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) wniósł o jego zmianę oraz zmianę wyroku Sądu pierwszej instancji i decyzji organu rentowego przez przyznanie „prawa do wypłaty renty za 3 lata wstecz od daty zgłoszenia wniosku”. Według skarżącego, brak decyzji o wstrzymaniu świadczenia rodzi skutek w postaci roszczenia o zwrot należności za okres 3 lat, tak jak w przypadku błędu organu rentowego.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona.

W myśl art. 102 ust. 1 pkt 1 ustawy o z.e.p. wypłatę świadczeń wstrzymuje się, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa. Zawieszenie prawa do emerytury lub renty następuje m.in. w

przypadku wyjazdu uprawnionego za granicę (art. 81 pkt 3 ustawy o z.e.p.) o ile nie zachodzą okoliczności wymienione w art. 84 ustawy.

Sformułowanie „wypłatę świadczeń wstrzymuje się” zawarte w art. 102 ust. 1 ustawy o z.e.p., nie wskazuje formy, w jakiej powinno to nastąpić, nie ulega jednak wątpliwości, że wstrzymanie wypłaty nie następuje z mocy prawa (ex lege) w związku z zaistnieniem określonych w przepisach warunków, ale wymaga wyraźnego oświadczenia organu rentowego podjętego w stosownej formie. Formę tego oświadczenia określają przepisy (§ 33 i następne) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.), wskazując, że jest nią decyzja. W przypadku więc, gdy mimo zaistnienia okoliczności stosownych do wstrzymania wypłaty świadczenia, nie zostanie wydana formalna decyzja w tej sprawie, nie następuje skutek prawny w postaci wstrzymania wypłaty.

W wyroku z dnia 15 kwietnia 1981 r., II UR 11/81 (OSNCP 1981, poz. 180) Sąd Najwyższy uznał, że „Wstrzymanie wypłaty renty – jeżeli ma spowodować skutki prawne – musi nastąpić w formie decyzji organu rentowego doręczonej osobie zainteresowanej z podaniem przyczyny wstrzymania i z pouczeniem o terminie i sposobie odwołania. Sam fakt zaprzestania przez ZUS wypłaty świadczenia nie jest równoznaczny z jego wstrzymaniem w rozumieniu art. 76 pkt 4 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.)”. Orzeczenie to – mimo iż zostało wydane w poprzednim stanie prawnym – jest w dalszym ciągu aktualne (por. np. wyrok SN z dnia 26 maja 1987 r., II URN 102/87 – NP 1988 s. 62 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 7 września 1995 r., III AUr 794/95 – OSA 1996 nr 1, poz. 1).

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy oznacza to, że w przypadku wnioskodawcy, nie doszło do formalnego wstrzymania wypłaty renty inwalidzkiej wypadkowej, a odmienne stanowisko zajęte przez Sąd Apelacyjny nie jest trafne. Nie zmienia tego okoliczność, że wyjeżdżając z kraju, wnioskodawca nie poinformował o tym organu rentowego, gdy się dodatkowo zważy, że wyjazd ten miał miejsce w dniu 3 lipca 1981 r. Rzeczą bowiem ZUS było, po ewentualnym wstrzymaniu wypłaty świadczenia, doręczenie (wysłanie) tej decyzji pod znany organowi adres wnioskodawcy w kraju. Zaniechanie tego obowiązku (wydania i doręczenia decyzji) musi być w związku z tym traktowane jako błąd organu rentowego, co rodzi skutek w postaci obowiązku wypłaty świadczenia za okres 3 lat wstecz, licząc od miesiąca, w którym

zgłoszono wniosek o podjęcie wypłaty świadczenia (art. 101 ust. 1 pkt 2 ustawy o z.e.p.), to jest od dnia 1 października 1989 r.

Gdy więc w sprawie nie ma naruszenia istotnych przepisów postępowania, a zachodzi jedynie naruszenie prawa materialnego, Sąd Najwyższy orzekł co do istoty sprawy, zmieniając wyroki Sądów Apelacyjnego i Wojewódzkiego oraz decyzję organu rentowego na podstawie art. 393¹⁵ KPC.

=====